

Övergripande miljöfrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om förenklade och förkortade tillståndprocesser och tillkännager detta för regeringen. Utskottet avstyrker övriga motionsyrkanden, i huvudsak med hänvisning till pågående arbete och gällande regelverk. Vissa motionsyrkanden tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden, och dessa behandlas därför förenklat i ett särskilt avsnitt.

I betänkandet finns nio reservationer (S, M, SD, MP, C, V, L, KD).

Behandlade förslag

Cirka 20 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2016/17.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Förändringar i miljöbalken m.m.	6
Tillståndsprocesser och handläggningstider	11
Torvärenden	17
Vindkraft	19
Talerätsfrågor	22
Samverkan mellan svensk forskning och näringslivet.....	25
Tillsynsavgifter för gruvverksamhet.....	28
Hållbar utveckling	31
Motioner som bereds förenklat.....	33
Reservationer	35
1. Förändringar i miljöbalken m.m., punkt 1 (V).....	35
2. Förändringar i miljöbalken m.m., punkt 1 (KD).....	35
3. Tillståndsprocesser, punkt 2 (S, MP, V).....	36
4. Handläggningstiderna hos länsstyrelserna, punkt 3 (V)	37
5. Vindkraft, punkt 5 (V).....	37
6. Talerätsfrågor, punkt 6 (M, C).....	38
7. Talerätsfrågor, punkt 6 (SD).....	39
8. Samverkan mellan svensk forskning och näringslivet, punkt 7 (C, L).....	39
9. Tillsynsavgifter för gruvverksamhet, punkt 8 (M)	40
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	41
Motioner från allmänna motionstiden 2016/17	41
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet under förslagspunkt 10	45

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Förändringar i miljöbalken m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:723 av Sofia Arkelsten och Cecilie Tenfjord-Toftby (båda M),

2016/17:1986 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 8 och

2016/17:2554 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 1.

Reservation 1 (V)

Reservation 2 (KD)

2. Tillståndprocesser

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om förenklade och förkortade tillståndprocesser och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:824 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 31,

2016/17:863 av Lars Hjälmered (M) och

2016/17:3167 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 9.

Reservation 3 (S, MP, V)

3. Handläggningstiderna hos länsstyrelserna

Riksdagen avslår motion

2016/17:1736 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 22.

Reservation 4 (V)

4. Torvärenden

Riksdagen avslår motion

2016/17:1772 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 30.

5. Vindkraft

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:2457 av Cassandra Sundin och Aron Emilsson (båda SD) och

2016/17:2473 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 2.

Reservation 5 (V)

6. Talerätsfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:2450 av Anders Forsberg m.fl. (SD) yrkande 15 och

2016/17:3171 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 3.

Reservation 6 (M, C)

Reservation 7 (SD)

7. Samverkan mellan svensk forskning och näringslivet

Riksdagen avslår motion

2016/17:824 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 15.

Reservation 8 (C, L)

8. Tillsynsavgifter för gruvverksamhet

Riksdagen avslår motion

2016/17:3168 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 11.

Reservation 9 (M)

9. Hållbar utveckling

Riksdagen avslår motion

2016/17:1803 av Karin Svensson Smith (MP).

10. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 18 maj 2017

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Kristina Yngwe (C), Jonas Jacobsson Gjörtler (M), Isak From (S), Sara Karlsson (S), Martin Kinnunen (SD), Åsa Coenraads (M), Johan Büser (S), Stina Bergström (MP), Monica Haider (S), Jens Holm (V), Lars-Axel Nordell (KD), Marianne Pettersson (S), Jesper Skalberg Karlsson (M), Runar Filper (SD), Cecilie Tenfjord-Toftby (M) och Said Abdu (L).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet 23 motionsförslag om övergripande miljöfrågor från allmänna motionstiden 2016/17. Motionerna tar upp bl.a. frågor om förändringar i miljöbalken, tillståndprocesser och handläggningstider, torvärenden, vindkraft, miljöorganisationers talerätt, utvecklad samverkan mellan forskning och näringsliv, tillsynsavgifter för gruvverksamhet och definition av begreppet hållbar utveckling.

Utskottet föreslår ett tillkännagivande med anledning av några motionsförslag. Regeringen uppmanas att ta ytterligare steg för att förenkla och förkorta tillståndprocesser så att det bl.a. skapas incitament och bättre förutsättningar för företag som vill vidta miljöförbättrande åtgärder i sina verksamheter. Utskottet avstyrker övriga motionsyrkanden, i huvudsak med hänvisning till pågående arbete och gällande regelverk. Vissa motionsyrkanden tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden, och dessa behandlas därför förenklat i ett särskilt avsnitt.

Betänkandet innehåller nio reservationer (S, M, SD, MP, C, V, L, KD).

Utskottets överväganden

Förändringar i miljöbalken m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om en reviderad och moderniserad miljöbalk, om skärpta straff för allvarligare miljöbrott och om att på visst sätt komplettera förordningen om miljöledning i statliga myndigheter.

Jämför reservation 1 (V) och 2 (KD).

Motionerna

I motion 2016/17:723 av Sofia Arkelsten och Cecilie Tenfjord-Toftby (båda M) efterfrågas en reviderad och moderniserad miljöbalk. Motionärerna anser att klimatfrågan tydligt bör pekas ut i miljöbalken, t.ex. i dess portalparagraf.

Kommittémotion 2016/17:2554 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 1 efterlyser skärpta straff för miljöbrott. Motionärerna anför att påföljden för de flesta miljöbrott bestäms till dagsböter och att detta inte är tillräckligt avskräckande. De föreslår därför skärpta straff upp till fängelse för allvarligare miljöbrott.

Enligt partimotion 2016/17:1986 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 8 bör regeringen komplettera förordningen om miljöledning i statliga myndigheter med uppdraget att vid lokalisering av nya kontor eller dylikt eftersträva god tillgänglighet med kollektivtrafik, cykel eller gång.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Moderniserad miljöbalk

I betänkande 2015/16:MJU8 anförde miljö- och jordbruksutskottet att miljöbalken enligt 1 kap. 1 § miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. I den nämnda paragrafen anges miljöbalkens mål som berör såväl människan som natur- och kulturmiljön och som är inriktat både på att begränsa nuvarande hälso- och miljöpåverkan och på att skapa långsiktigt goda förhållanden (prop. 1997/98:45 del 2). I paragrafens andra stycke anges vad som ska gälla för att målen ska uppnås. De uppräknade punkterna är enligt propositionen inte en uttömmande beskrivning av hur målet uppfylls utan exempel på sådant som är av särskild betydelse för balkens mål. Utskottet anförde också att klimatfrågan inte pekas

ut särskilt i miljöbalken, men att inte heller många andra miljöfrågor gör det, t.ex. luftkvaliteten, en giftfri miljö eller rent vatten.

Den 18 december 2014 och den 1 oktober 2015 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till Miljömålsberedningen (M 2010:04). Enligt direktiven (dir. 2014:165 och 2015:101) skulle Miljömålsberedningen föreslå ett klimatpolitiskt ramverk som reglerar mål och uppföljning. Beredningen skulle också utveckla en strategi med styrmedel och åtgärder för en samlad och långsiktig klimatpolitik. Miljömålsberedningen skulle enligt direktiven redovisa ett förslag till ett klimatpolitiskt ramverk inklusive klimatmål senast den 1 mars 2016 och en strategi med styrmedel och åtgärder för en samlad och långsiktig klimatpolitik senast den 1 juni 2016. Miljömålsberedningen har därefter lämnat två delbetänkanden, SOU 2016:21 Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige och SOU 2016:47 En klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige.

I mars 2017 överlämnade regeringen sitt förslag Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige, proposition 2016/17:146. Av propositionen (s. 1 och s. 43 f.) framgår bl.a. följande:

Regeringen föreslår att ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige inrättas. Det klimatpolitiska arbetet bör utgå från ett långsiktigt, tidssatt utsläppsmål som riksdagen fastställer. Målet ska vara att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp (nä netto-nollutsläpp) av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Utsläppen från verksamheter inom svenskt territorium ska vara minst 85 procent lägre än utsläppen år 1990. För att nå netto-nollutsläpp får kompletterande åtgärder tillgodoräknas. De utsläpp i Sverige som kommer att omfattas av EU:s ansvarsfördelningsförordning, den så kallade ESR-sektorn, bör senast år 2030 vara minst 63 procent lägre än utsläppen år 1990. Högst 8 procentenheter av utsläppsminskningarna får ske genom kompletterande åtgärder. Senast år 2040 bör utsläppen i Sverige i ESR-sektorn vara minst 75 procent lägre än utsläppen år 1990. Högst 2 procentenheter av utsläppsminskningarna får ske genom kompletterande åtgärder. Växthusgasutsläppen från inrikes transporter (utom inrikes luftfart som ingår i EU:s utsläppshandelssystem, EU ETS) ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med år 2010. Delar av det klimatpolitiska ramverket lagregleras genom att det införs en ny klimatlag. Lagen innehåller grundläggande bestämmelser om regeringens klimatpolitiska arbete. Vidare reglerar lagen ett planerings- och uppföljningssystem, med årliga klimatredovisningar och klimatpolitiska handlingsplaner. Lagen ska träda i kraft den 1 januari 2018.

En klimatlag stärker förutsättningarna för ett effektivt arbete. Det allmänna ska enligt 1 kap. 2 § tredje stycket regeringsformen främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer. Sverige har också åtaganden enligt FN:s ramkonvention om klimatförändring. Dessa skyldigheter får anses innebära en skyldighet för det allmänna att agera för att se till att klimatsystemet inte förändras på ett skadligt sätt och att skydda samhällsmedborgarna mot potentiella effekter till följd av skadliga förändringar av klimatsystemet. Regeringen har ett ansvar för att se till att klimatpolitiken utformas i enlighet med detta. Ansvaret bör komma till tydligt uttryck i en författning. Därför bör det införas en ny klimatlag.

Några remissinstanser befarar att regeringens handlingsfrihet i fråga om det klimatpolitiska arbetet i alltför hög utsträckning riskerar att bindas upp genom en reglering i lag. Andra remissinstanser anser tvärtom att man

bör överväga att ta in den föreslagna regleringen i grundlag. [...] Enligt regeringens mening kan en tillräcklig grad av handlingsfrihet behållas – samtidigt som önskvärd kontinuitet och långsiktighet skänks åt klimatpolitiken – om det införs en särskild lag som reglerar vissa grundläggande principer samt planerings- och uppföljningssystem. Regleringen bör lämpligen utformas med viss flexibilitet så att till exempel målen för klimatpolitiken vid behov kan ändras utan att lagen måste ändras.

Proposition 2016/17:146 kommer inom kort att behandlas av utskottet i betänkande 2016/17:MJU24 Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige.

Bestämmelser om straff

Enligt 29 kap. 1 § miljöbalken är straffet för miljöbrott böter eller fängelse i högst två år och för grovt miljöbrott fängelse lägst sex månader och högst sex år. Bestämmelserna i 29 kap. 2 a § (förseelse mot områdesskydd), 29 kap. 3 a § (olovlig kemikaliehantering), 29 kap. 7 a § (nedskräpningsförseelse) och 29 kap. 9 § (brott mot vissa närmare angivna föreskrifter och bestämmelser m.m.) har enbart böter eller penningböter i straffskalan. När det gäller kapitlets övriga bestämmelser om straff för olika slags brott ingår fängelse i straffskalan.

Straffskalorna för överträdelse av balkens bestämmelser har ansetts behöva ha en sådan omfattning och skärpa att de lämnar utrymme för att vid straffmätningen i det enskilda fallet fullt ut beakta det straffvärde som ett åsidosättande av bestämmelser till skydd för människors hälsa och miljön kan ha. En viktig omständighet för bedömningen är givetvis vilket det intresse är som den aktuella straffbestämmelsen är avsedd att skydda. En annan viktig omständighet är i vilken grad brottet utgjort ett allvarligt hot mot miljön, dvs. vilken faktisk skada eller risk för skada som brottet har medfört. Att miljöbrott bör betraktas med stort allvar har framhållits från lagstiftarens sida, som mot den bakgrunden understrukit att ett bötesstraff i många fall inte är tillräckligt för att motsvara brottets straffvärde. Som exempel på sådana brott som har sådant straffvärde att ett bötesstraff inte är en tillräckligt ingripande påföljd har angetts fall där, utan att brottet är att betrakta som grovt, den miljöförstörande handlingen eller underlåtenheten har medfört en ekonomisk vinning eller skador som inte är obetydliga (prop. 2005/06:182 s. 65). När det gäller miljöbrott som artbrott sägs i motiven till miljöbalken att vissa gärningar bör anses vara av så allvarlig art att det kan finnas skäl att döma till frihetsberövande påföljd även om detta inte är motiverat enbart på grund av straffvärdet eller den tilltalades tidigare brottslighet. Ett exempel på sådan gärning anges inom miljörettens område vara att plundra utrotningshotade fåglars bon. Andra angivna exempel där presumtion för fängelsestraff föreligger är att uppsåtligen hålla ut farliga kemikalier och att uppsåtligen göra sig skyldig till betydande överutsläpp för ekonomisk vinnings skull (prop. 1997/98:45 del I s. 528). Frågan om miljöbrott som artbrott prövades av Högsta domstolen (HD) i rättsfallet NJA 2005 s. 263. HD fann att gärningen i det aktuella målet, eldning av okända mängder avfall i form av trädgårdsavfall,

bekämpningsmedelsrester, spillolja och andra kemikalierester, typiskt sett hade medfört en risk för miljöskadlig effekt, men att det i målet inte gick att med säkerhet säga att gärningen skulle anses ha varit av särskilt farlig art. HD fann därför att presumptionen inte gjorde sig gällande redan i ett fall som förevarande, men uttalade samtidigt att uppsåtligt eller grovt vårdslöst handhavande av kemikalier på sådant sätt att allvarliga risker kan uppkomma för omgivningen utan tvekan tillhör de brottstyper som det ter sig särskilt angeläget att motverka. Även andra faktorer – såsom att brott av det slaget kan vara svåra att upptäcka och att fängelsestraff på detta område kan ha större preventiv betydelse än i många andra sammanhang – talar för att det bör finnas en viss presumtion för fängelsestraff, enligt HD. Genom proposition 2010/11:76 infördes straffbarhet även för försök och förberedelse till grovt miljöbrott (SFS 2011:512), detta som ett led i genomförandet av rådets rambeslut 2008/841/RIF om kampen mot organiserad brottslighet (se Bertil Bengtsson m.fl., Miljöbalken – En kommentar, Zeteo, version den 1 januari 2016, kommentaren till 29 kap. 1 § miljöbalken).

Miljöledning i statliga myndigheter

Av 1 § första och andra stycket förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter framgår att förordningen gäller domstolarna och de myndigheter som anges i 22–32 §§ samt att den är meddelad med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

Enligt 2 § i förordningen avses med indirekt miljöpåverkan en negativ eller positiv förändring i miljön som uppkommer som ett resultat av att någon annan än myndigheten vidtar en åtgärd som en följd av att myndigheten har meddelat föreskrifter eller fattat något annat beslut, gett råd, genomfört utbildning eller lämnat information. Med direkt miljöpåverkan avses en negativ eller positiv förändring i miljön som uppkommer som ett resultat av myndighetens verksamhet och som inte är indirekt miljöpåverkan.

Det följer av 3 § första stycket i den nämnda förordningen att en myndighet som anges i 22–32 §§ inom ramen för sitt ordinarie uppdrag ska ha ett miljöledningssystem som integrerar miljöhänsyn i myndighetens verksamhet så att man tar hänsyn till verksamhetens direkta och indirekta miljöpåverkan på ett systematiskt sätt.

Av Statskontorets rapport 2016:8 Statliga myndigheters lokalisering – Ett samlat underlag framgår bl.a. följande:

För ett fåtal myndigheter har regeringen i instruktionen angivit hur myndigheten ska vara lokaliserad. I annat fall är myndighetens organisation enligt myndighetsförordningen (2007:515) en fråga för myndigheten. Beslut om lokalisering inom en myndighet är en strategisk fråga. Därför bör, enligt Statskontorets bedömning, besluten fattas av myndighetens ledning och baseras på en konsekvensanalys. I konsekvensanalysen bör alla krav som ställs på myndigheten vägas samman. [...] En grundläggande princip i den svenska förvaltningsmodellen är att myndigheterna är självständiga i förhållande till regeringen i beslut om enskilda ärenden och vid tillämpning av lag, men i övrigt lyder

under regeringen. Vid beslut om lokalisering ska myndigheternas ledning balansera olika krav. När olika förordningar ska vägas mot varandra går myndighetens uppgift före bestämmelser i generella förordningar. Det betyder att myndighetens instruktion och verksamhets-specifika författningar går före andra generella regler för myndigheterna, såväl vid beslut om lokalisering som vid andra beslut. Regeringen anger målen och uppgifterna i myndighetens instruktion, beslutar om ledningsformen och myndighetens chef, eventuella styrelse och vissa andra befattningshavare samt de resurser som myndigheten förfogar över. I instruktionen kan också regeringen ange hur verksamheten ska vara organiserad eller på vilken ort myndigheten ska finnas. Krav på var myndigheten ska vara placerad geografiskt är mindre vanligt (se rapporten s. 15 och s. 25).

Utskottets ställningstagande

Som utskottet tidigare anfört i betänkande 2015/16:MJU8 pekas klimatfrågan – liksom flera andra miljöfrågor – inte ut särskilt i miljöbalken. Av redovisningen ovan framgår emellertid att regeringen har föreslagit att ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige inrättas, och enligt förslaget ska delar av det klimatpolitiska ramverket lagregleras genom att det införs en ny klimatlag. Regeringens förslag är för närvarande föremål för beredning i riksdagen. Mot denna bakgrund finner utskottet inte skäl att föreslå de ändringar i miljöbalken som efterfrågas i motion 2016/17:723 (M). Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

När det gäller frågan om skärpta straff för miljöbrott konstaterar utskottet att straffskalan för miljöbrott ger utrymme för att bestämma påföljden till fängelse (se 29 kap. 1 § första stycket miljöbalken). Samma sak gäller för merparten av de övriga brott som anges i 29 kap. miljöbalken. Påföljden för miljöbrott m.m. bestäms av domstolarna med hänsyn till den vägledning om påföljdsbestämning som ges i förarbeten, praxis och doktrin. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motion 2016/17:2554 (KD) yrkande 1 avslås.

Som redovisats ovan ska domstolar och andra statliga myndigheter, inom ramen för sitt ordinarie uppdrag, ha ett miljöledningssystem som integrerar miljöhänsyn i myndighetens verksamhet så att man tar hänsyn till verksamhetens direkta och indirekta miljöpåverkan på ett systematiskt sätt. Möjligheten att kunna ta sig till en myndighet via kollektivtrafik eller genom att cykla eller gå är en aspekt som myndigheten enligt gällande regelverk kan ha att beakta och väga mot andra aspekter då det ska beslutas var myndigheten ska vara lokaliserad. Utskottet finner inte anledning att ta ett initiativ till en komplettering av förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter på det sätt som efterfrågas i motion 2016/17:1986 (V) yrkande 8. Motionen avstyrks därför.

Tillståndprocesser och handläggningstider

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller motioner om att förenkla och förkorta tillståndprocesser.

Riksdagen avslår en motion som rör länsstyrelsernas handläggningstider vid överprövning av kommunala beslut enligt miljöbalken.

Jämför reservation 3 (S, MP, V) och 4 (V).

Motionerna

I partimotion 2016/17:824 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 31 anförs att hårda krav bör ställas på verksamheter som kan påverka miljön negativt och att tillståndprocesserna måste utformas så att de inte i onödan hindrar jobb eller försenar investeringar som moderniserar verksamheter, skapar jobb och tillväxt och kan minska den samlade miljöpåverkan.

Enligt kommittémotion 2016/17:3167 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 9 bör regeringen se över möjligheten att vid tillståndshanteringen premiera företag som vill göra miljöförbättrande åtgärder genom att ge dem en s.k. ”grön gräddfil”. Motionärerna anför bl.a. att de långa handläggningstiderna inverkar negativt på möjligheterna till viktiga investeringar. Även motion 2016/17:863 av Lars Hjalmered (M) behandlar frågan om att överväga införandet av en ”grön gräddfil” för näringslivet.

I partimotion 2016/17:1736 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 22 anförs att regeringen bör återkomma med förslag till åtgärder för att minska handläggningstiderna hos länsstyrelserna vid överprövning av kommunala beslut enligt miljöbalken.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Frågor om tillståndprocesser och handläggningstider m.m. behandlades av miljö- och jordbruksutskottet i betänkande 2015/16:MJU8. Av betänkandet framgick bl.a. följande:

Regeringen har under en rad år angett som återrporteringskrav i länsstyrelsernas regleringsbrev att länsstyrelserna ska redovisa hanteringen av tillståndsärenden vid länsstyrelsernas miljöprövningsdelegationer och vilka åtgärder som under året vidtagits för att effektivisera hanteringen samt hur länsstyrelsen i procent uppfyllt regeringens målsättning att ett ärende ska beslutas inom sex månader från det att en fullständig ansökan lämnats in. Av länsstyrelsernas årsredovisningar för 2014 kan utläsas att en majoritet av länsstyrelserna i förhållande till 2013 antingen har lyckats minska de totala handläggningstiderna eller öka måluppfyllelsen (180 dagar). Fyra länsstyrelser har dessutom lyckats med att både minska de totala handläggningstiderna och öka måluppfyllelsen. När det gäller domstolarna angavs i regleringsbrevet för 2014 för Sveriges Domstolar att

Domstolsverket skulle redovisa vilka åtgärder som hade vidtagits för att korta handläggningstiderna vid mark- och miljödomstolarna av bl.a. tillståndsmål enligt miljöbalken samt hur de ökade resurserna som tillförts genom budgetpropositionen för 2013 i övrigt hade bidragit till en effektivare hantering av dessa måltyper. I årsredovisningen för 2014 redovisade Domstolsverket bl.a. statistik som visade att omloppstiderna för de aktuella målen minskat marginellt i förhållande till 2013. Domstolsverket redovisade även åtgärder som vidtagits för att förkorta handläggningstiderna för bl.a. tillståndsmål enligt miljöbalken. Sedan 2010 kan en enskild part i ett mål eller ärende i domstol begära att målet eller ärendet ska handläggas med förtur i domstolen (lagen [2009:1058] om förtursförklaring i domstol). Frågan om s.k. okynnesöverklaganden har tidigare behandlats inom ramen för plan- och bygglagen. Regeringen tillsatte 2013 en utredare med direktiv att bl.a. se över möjligheterna att klaga på kommunala beslut enligt plan- och bygglagen, bl.a. i syfte att utvärdera om det finns möjlighet att tydligt avgränsa sakägarkretsen alternativt begränsa klagorätten av beslut om lov eller förhandsbesked (dir. 2013:53). Utredningen bedömde att uttrycket okynnesöverklagande inte kan definieras i lag och att det inte fanns skäl att införa en särskild bestämmelse om vem som har rätt att överklaga beslut om lov och förhandsbesked. I samband med att regeringen gav vissa länsstyrelser i uppdrag att inordna s.k. B-verksamheter från andra länsstyrelser angav regeringen att det skulle vara en målsättning att ett ärende vid en miljöprövningsdelegation beslutas inom sex månader från det att en fullständig ansökan lämnats in (regeringsbeslut IV:3 2011-12-01, dnr S2011/10148/SFÖ m.fl.).

Regeringen beslutade i januari 2016 om en nyindustrialiseringsstrategi – Smart industri – för att främja en digitaliserad, innovativ och hållbar produktion i Sverige. I handlingsplanen för Smart industri konstateras bl.a. att miljöprövningen tar lång tid och hämmar utvecklingen för en mer hållbar produktion (se s. 11 f.). Följande åtgärder föreslås:

- Förslag till effektivare miljöstillståndsprövning. Förslag till en mer effektiv och ändamålsenlig miljöprövningsprocess utarbetas. Det innefattar bl.a. effektivare tillämpning av bestämmelser om miljökonsekvensbeskrivningar i miljöbalken i syfte att underlätta prövningsprocessen.
- Statistik för prövningstider. Regeringen avser att uppdraga åt Naturvårdsverket att upprätta statistik för branscher, olika typer av ärenden och instanser för att följa ärendehanteringens av miljöstillstånd över tid.
- Uppdrag om förslag för snabbare prövning. Regeringen avser att lämna ett uppdrag med syfte att föreslå ytterligare konkreta förändringar av regelverk och processer som kan effektivisera prövningsprocessen.
- En referensgrupp för kontinuerlig dialog om förbättringar. En referensgrupp för kontinuerlig dialog med representanter för näringslivet och myndigheter skapas i arbetet för att minska ledtiderna.

När det gäller de uppsatta målen för förenklingsarbetet på myndigheter, bl.a. frågan om minskade handläggningstider, har dessa relativt nyligen behandlats av näringsutskottet i betänkande 2016/17:NU12. Av betänkandet framgår bl.a. följande:

Regeringens förenklingsarbete kommer som tidigare nämnts att under 2015–2018 inriktas mot områdena bättre service och mer ändamålsenliga regler som kommer att följas upp mot fyra mål. De två målen för bättre service är att det ska bli enklare att lämna uppgifter och att handläggningstiderna ska kortas. De två målen för mer ändamålsenliga regler är att de ska främja företagets tillväxt samt att kostnader till följd av regler ska minska. Som även tidigare har nämnts gav regeringen 2013 i uppdrag till Tillväxtverket, Bolagsverket och 13 andra myndigheter att följa upp och arbeta mot målen för förenklingsarbetet (N2013/5553/ENT) bl.a. i syfte att öka servicen och minska handläggningstiderna i det offentliga Sverige. I uppdraget ingår även att Tillväxtverket 2014–2020 årligen ska ta fram en resultattavla baserad på rapporteringarna som de berörda myndigheterna har lämnat i enlighet med uppdraget. För att utveckla arbetet ska Tillväxtverket även lyfta fram goda exempel och föreslå fler insatser för att ge stöd och råd till myndigheter. Regeringen reviderade uppdraget 2014 till att omfatta ytterligare fyra myndigheter, och återrapporteringen ändrades med ett större fokus på att förändringar i kundnöjdhet, handläggningstider m.m. ska kunna följas på ett strukturerat sätt (N2014/05377/ENT). Följande mål och återrapporteringskrav ska följas upp:

- 2020 ska handläggningstiderna på myndigheterna ha minskat jämfört med 2014.
- 2020 ska fler företagare vara nöjda med sina kontakter med myndigheter än 2014.
- 2020 ska myndigheterna ha ett mer systematiskt samråd med företagare än 2014.

Tillväxtverket ska årligen rapportera hur uppdraget genomförs till Näringsdepartementet senast den 15 april. En slutrapport ska lämnas senast den 30 april 2021.

Utskottet noterar att regeringens mål för att servicen till företag ska bli bättre är att det ska bli enklare att lämna uppgifter och att handläggningstider ska kortas. Vidare noterar utskottet att regeringen gett Tillväxtverket m.fl. myndigheter i uppdrag att följa upp och arbeta gentemot målen för förenklingsarbetet, bl.a. för att minska handläggningstiderna. Utskottet anser att regeringens insatser är lovvärda men otillräckliga. Många företag upplever att regelverken är krångliga och att mycket tid går åt till administration och handläggningstider. Enligt utskottets uppfattning kan detta vara såväl ett konkurrenskraftsproblem som en tröskel för företag att starta eller växa. Utskottet anser därför att regeringen bör vidta lämpliga åtgärder för att alla myndigheter som företag kommer i kontakt med ska sätta tydliga tidsgränser för sina handläggningstider. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motion [...]

Den 23 mars 2017 biföll riksdagen näringsutskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2016/17:192). Enligt uppgift från Näringsdepartementet bereds tillkännagivandet nu i Regeringskansliet.

Tillväxtverket har den 7 april 2017 lämnat sin årliga delrapport med anledning av regeringens uppdrag att följa upp mål för förenklingsarbetet på centrala myndigheter (dnr 5.2.3-Å 2015-87). Delrapporten sammanfattas på följande sätt:

Regeringen har uppdragit åt 19 myndigheter att följa upp och arbeta mot de tre målen att i) handläggningstiderna på myndigheter ska minska, ii) fler företagare ska vara nöjda med sina kontakter med myndigheter och iii) myndigheter ska ha ett mer systematiskt samråd med företagare. Tillväxtverket har ett uppdrag att årligen för åren 2014-2020 följa upp och sammanställa det pågående förenklingsarbetet. Det här är en sammanställning för året 2016. Tillväxtverkets uppföljning är nu inne på sitt tredje år, vilket innebär att en mer övergripande utveckling för första gången kan utläsas. Glädjande nog har förbättringar skett inom samtliga målområden. Det gäller i synnerhet målet om ett systematiskt samråd med företagare. Majoriteten av myndigheterna har idag ett systematiskt samråd med företagen. För dessa myndigheter gäller det att hålla liv i dialogen samt att omsätta företagens synpunkter i konkreta åtgärder. Om detta inte vidhålls riskerar myndigheterna att företagens intresse för dialog minskar. Även handläggningstiderna visar på en positiv utveckling. Elva myndigheter har någon gång sedan 2014 angett att handläggningstiderna har minskat. Motsvarande siffra för ökade handläggningstider är sju myndigheter. Det är önskvärt att utvecklingen mot minskade handläggningstider fortgår. Ett viktigt steg på vägen är att faktiskt mäta handläggningstider samt att utifrån det göra analyser och vidta åtgärder. Ett annat tidigare identifierat förbättringsområde är automatisk information till det enskilda företaget om den förväntade handläggningstiden när ett nytt ärende inleds. På detta område har det inte skett någon förändring varpå rekommendationen till myndigheterna att prioritera detta område kvarstår. Kundnöjdheten för tillgänglighet, svarstid, bemötande och förståelse för företagets villkor har ökat sedan det första måtåret. Tydligast är den positiva utvecklingen för bemötande och svarstider. Däremot är det inte fler myndigheter som uppger att de har kunder som är nöjda med handläggningstider och förståelse för företagets villkor. Tillväxtverket har sedan tidigare noterat att mätningar av kundnöjdheten är ett tydligt förbättringsområde. Trots att fler myndigheter i år uppger att de mäter kundnöjdheten, är det fortfarande en stor del av myndigheterna som inte gör det. Det är av stor vikt att detta förbättras till kommande år.

I delrapporten för Tillväxtverket också en diskussion kring frågan om tydliga tidsgränser för handläggningstider och anför bl.a. följande:

Handläggningstiden, inklusive tidsaspekten, är en viktig fråga för företagen. Den kan påverka viljan att starta nya företag samt att investera i och utveckla befintliga verksamheter. Därför ser Tillväxtverket mycket positivt på att frågan diskuteras. I det här sammanhanget vill Tillväxtverket påpeka att det, enligt Tillväxtverkets kännedom, saknas en gemensam definition av handläggningstider, och en gemensam norm för hur dessa ska beräknas. Ska till exempel datum för inkommet ärende eller komplett ärende vara utgångspunkten? Tydliga tidsgränser kan hjälpa företagen att få en överblick över hur lång tid deras ärende maximalt kommer att ta, vilket hjälper företagen att planera sin verksamhet. Det kan även bidra till att fler myndigheter mäter handläggningstider, vilket är av stor betydelse för ett lyckat effektiviseringsarbete. En effektivare handläggning gynnar inte bara företagen, utan också myndigheten själv i form av minskade kostnader och frigörande av resurser till annan verksamhet. Tillväxtverket ser också risker med att införa tidsgränser för handläggningstider. Alltför rigida gränser kan leda till suboptimering i ärendehanteringen, exempelvis om ärenden som redan passerat fastställd tidsgräns nedprioriteras eller om det leder till fler avslag. Ett alternativ skulle kunna vara att sätta långsiktiga mål för att på sikt minska den genomsnittliga handläggningstiden med en viss procentandel. Tillväxtverket tror att ett sådant mål skulle kunna

minska risken för suboptimering, eftersom äldre ärenden fortsätter att påverka snittet så länge ärendet inte har avslutats. Dessutom uppmuntrar ett långsiktigt mål till ett kontinuerligt arbete med effektivisering. En annan problematik som är förknippad med tidsgränser i form av garantier, är att det kan leda till missnöje när garantin av olika anledningar inte kan efterlevas. Detta gäller inte minst i de fall där det saknas någon form av kompensation för förseningen.

I regleringsbrevet för 2017 har regeringen gett Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram en modell för att årligen upprätta och redovisa statistik för miljötillståndsprövningen. Modellen ska utformas så att det för olika branscher, prövningsinstanser och mål- och ärendetyper är möjligt att samla in, sammanställa, analysera och presentera statistik för hur lång prövningstiden varit från ansökan till beslut och vilka faktorer som påverkat prövningstiden. Modellen ska göra det möjligt att följa handläggningstiden av miljötillståndsprövningen över tid. Naturvårdsverket ska i arbetet inhämta synpunkter från Statistiska centralbyrån (SCB) i statistiska frågor och i övrigt samråda med Domstolsverket och länsstyrelserna. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Miljö- och energidepartementet) senast den 30 september 2017.

Under 2016 utarbetade regeringen departementspromemorian Miljöbedömningar (Ds 2016:25). I promemorian föreslås bl.a. ett nytt 6 kap. miljöbalken, en ny miljöbedömningsförordning och följdändringar i sektorslagstiftning. Det övergripande syftet med förslaget är att dels genomföra de senaste ändringarna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt ("MKB-direktivet") och i övrigt tillgodose de krav som följer av Sveriges EU-rättsliga och internationella åtaganden, dels effektivisera miljöbalkens bestämmelser om miljöbedömningar för såväl planer och program som verksamheter och åtgärder. Därigenom ges förutsättningar för att öka den samlade miljöskyddseffekten och samtidigt minska tidsåtgången och den administrativa bördan vid miljöprövningen. Promemorian innehåller bl.a. förslag som innebär att ett förenklat underlag ska tas fram i fråga om verksamheter och åtgärder som omfattas av tillämpningsområdet för 6 kap. miljöbalken men som inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Ett sådant underlag ska innehålla de upplysningar som behövs för en bedömning av de huvudsakliga miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan förväntas ge. Underlaget ska vidare innehålla samrådsredogörelsen samt de synpunkter som lämnats i fråga om omfattningen och detaljeringsgraden av det förenklade underlaget. Skillnaden mot nuvarande bestämmelse som rör miljökonsekvensbeskrivning för verksamheter och åtgärder som inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan är dels att det aktuella underlaget benämns förenklat underlag i stället för miljökonsekvensbeskrivning, dels att det är de huvudsakliga miljöeffekterna som ska kunna bedömas med stöd av underlaget, och dels att synpunkter från samrådet ska omfattas av underlaget. I promemorian berörs också frågan om tillstånd för ändringar av

tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter. I detta sammanhang anförts att det i 1 kap. 4 § miljöprövnings-förordningen (2013:251) finns en bestämmelse som innebär att tillstånd krävs för ändringar av tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter om ändringen i sig eller tillsammans med tidigare ändringar innebär att en olägenhet av betydelse för människors hälsa eller miljön kan uppkomma. I enlighet med vad som sägs ovan för anmälningspliktiga verksamheter bedöms det lämpligt att använda samma ord och uttryck i detta sammanhang, dvs. det bör vara en förväntad betydande miljöpåverkan som är avgörande för om ändringen är tillståndspliktig eller inte. För att avgöra den frågan bör hänsyn tas till omständigheterna i 11–14 §§ i den föreslagna miljöbedömningsförordningen (se Ds 2016:25 s. 9, s. 211 och s. 220).

Departementspromemorian Miljöbedömningar har remitterats till Lagrådet som den 17 maj 2017 har yttrat sig med anledning av remissen.

Utskottets ställningstagande

Utskottets utgångspunkt är naturligtvis att det är bra att Sverige har en krävande miljölagstiftning. Verksamheter som påverkar miljön negativt ska prövas noga, och hårda krav ska ställas på dessa för att skydda miljön. Samtidigt måste tillståndprocesserna utformas på ett sådant sätt att de inte i onödan hindrar, försenar eller fördröjer investeringar som moderniserar verksamheter, skapar jobb och tillväxt och i slutändan ofta minskar den samlade miljöpåverkan. Myndigheternas prövningar och krav på underlag ska vara enkla, förutsägbara och effektiva. En del i detta är att kraven på det underlag som krävs för prövning av en viss fråga inte ska ställas högre än vad som är motiverat av miljöskäl. En annan del som måste åtgärdas är de generellt sett långa handläggningstiderna i tillståndsärenden. I detta avseende kan det t.ex. övervägas om företag som vill göra miljöförbättrande åtgärder, och då ofta måste söka om sina tillstånd, bör premieras genom att ges en ”grön gräddfil” – dvs. en skyndsammare handläggning – i tillståndshandläggningen. Vidare bör det ställas upp tydliga mål för hur lång tid handläggningen bör få ta i normalfallet i olika slags tillståndsärenden. Redovisningen ovan visar i och för sig att det pågår vissa arbeten för att förenkla tillståndprocesserna och förkorta handläggningstiderna, men det finns ändå starka skäl att ta ytterligare steg i den riktning som utskottet nu har beskrivit för att förbättra tillståndprocesserna. Detta bör ges regeringen till känna. Med det anförda tillstyrker utskottet motionerna 2016/17:824 (C) yrkande 31, 2016/17:3167 (M) yrkande 9 och 2016/17:863 (M). Utskottet avstyrker motion 2016/17:1736 (V) yrkande 22 i den utsträckning den inte kan anses tillgodosedd med vad som anförts ovan.

Torvärenden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om prövningen av de tillstånds- och dispensfrågor som kan aktualiseras med anledning av en ansökan om tillstånd till täkt av torv.

Motionen

I kommittémotion 2016/17:1772 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 30 anför motionärerna att det behövs en utvidgning av 19 kap. 3 § miljöbalken i syfte att möjliggöra gemensam handläggning av samtliga frågor i ett torvärende, liksom frågan om att kunna samla alla aktuella tillstånds- och dispensfrågor hos miljöprövningsdelegationerna.

Kompletterande uppgifter

Lagen om vissa torvfyndigheter (1985:620), som innebar att s.k. energitorv omfattades av ett koncessionssystem, upphörde att gälla den 1 januari 2017. Av den proposition som låg till grund för riksdagens beslut att upphäva lagen (prop. 2015/16:178 En samlad torvprövning s. 1 och s. 30 f.), framgår bl.a. följande:

I propositionen föreslås att energitorvtäkter ska regleras på samma sätt som odlingstorvtäkter, i miljöbalken. Lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter ska därför upphävas. Följdändringar ska göras i miljöbalken, lagen (1980:307) om skyldighet för utländska kärande att ställa säkerhet för rättegångskostnader och minerallagen (1991:45). Torv används som bränsle (energitorv) men också för andra ändamål som odlingstorv, t.ex. jordförbättringsmedel och stallströ. Energitorv omfattas i dag av ett koncessionssystem vilket innebär att mark kan tas i anspråk för torvutvinning utan fastighetsägarens samtycke. Förslaget innebär att koncessionsrätten för energitorv tas bort. Därigenom får fastighetsägaren möjlighet att avgöra om energitorv ska utvinnas på fastigheten och vem som ska utvinna torven. Vidare innebär förslaget att all täktverksamhet ska prövas enligt samma lagstiftning och instansordning. På så sätt kan en enhetlig, mer rättssäker och effektiv tillståndsprövning uppnås. Därigenom kan också en verksamhetsutövare få ett tillstånd till utvinning av både energitorv och odlingstorv. Förslaget leder vidare till att prövningen av överklagade beslut om energitorvtäkter flyttas från regeringen till mark- och miljödomstolarna. Därmed kommer en högsta instans att stå för prejudikatbildningen.

Vid utvinning av torv kan verksamhetsutövare i dag behöva både koncession enligt torvlagen och tillstånd eller dispens enligt miljöbalken. Det kan bero på att torven ska användas både för att utvinna energi och för annat ändamål. [...] En koncession enligt torvlagen innebär att frågan om markavvattning har behandlats vid handläggningen av koncessionsärendet och något tillstånd till markavvattning enligt miljöbalken krävs då inte. Att miljöbalkens regler tillämpas även på energitorv innebär att en verksamhetsutövare i de flesta fall behöver tillstånd till både miljöfarlig

verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken och markavvattning enligt 11 kap. miljöbalken. Dessutom kan dispens från artskyddet bli aktuellt vid prövning av tillstånd till torvtäkt. Frågan om tillstånd för den miljöfarliga verksamheten prövas av miljöprövningsdelegationen medan tillstånd till markavvattning och dispens från ett eventuellt markavvattningsförbud eller artskydd prövas av länsstyrelsen. Det saknas i dag möjlighet att handlägga dessa frågor i samma ärende och förslaget leder därför i denna del till att en verksamhetsutövare i många fall skulle behöva ansöka om två tillstånd i stället för ett, utöver de dispenser som kan bli aktuella. För att undvika dubbla ansökningsförfaranden och uppnå en mer samlad och effektiv prövning planerar regeringen dock att genom förordningsändringar möjliggöra att de frågor som har samband med en torvtäkt ska kunna prövas i samma ärende av miljöprövningsdelegationerna (se Ds 2015:54 s. 22 f. och s. 57 f.). I det arbetet kommer regeringen att se över om även dispenser enligt 7 kap. miljöbalken bör prövas i samma ärende. Frågan om en utvidgning av 19 kap. 3 § miljöbalken i syfte att möjliggöra en gemensam handläggning av samtliga aktuella frågor i ett torvärende, liksom frågan om att kunna samla alla aktuella tillstånds- och dispensfrågor hos miljöprövningsdelegationerna, omfattades inte av den remitterade promemorian. Frågorna kommer därför att behöva behandlas i ett annat lagstiftningsärende, t.ex. i arbetet med de förordningsändringar som de nu föreslagna lagändringarna medför.

Av 3 § förordningen (2011:1237) om miljöprövningsdelegationer – i dess lydelse från och med den 1 januari 2017 – framgår bl.a. att en miljöprövningsdelegation är ett särskilt organ för länsstyrelsens prövning av ärenden om tillstånd enligt 11 kap. 13 § miljöbalken (dvs. tillstånd för markavvattning), dispens enligt 11 kap. 14 § miljöbalken och dispens från föreskrifter som har meddelats med stöd av 8 kap. 1 eller 2 § miljöbalken, om ärendet har samband med ett ärende om tillstånd till täkt av torv som miljöprövningsdelegationen prövar enligt punkt 1, 2, 3 eller 4 och ärendena har samma sökande (se 3 § 6 förordningen om miljöprövningsdelegationer).

Av 19 kap. 3 § miljöbalken följer bl.a. att det som sägs i 21 kap. 3 § samma balk om handläggningen vid mark- och miljödomstol även gäller för en länsstyrelse som handlägger ett tillståndsärende. 21 kap. 3 § miljöbalken möjliggör – med ett specifikt undantag som anges i fjärde stycket – gemensam handläggning vid mark- och miljödomstolarna av två eller flera mål eller ärenden, om de har samma sökande och avser samma verksamhet eller verksamheter.

Utskottets ställningstagande

Mot bakgrund av ovanstående redovisning kan utskottet konstatera att de frågor som har samband med tillstånd till täkt av torv, t.ex. tillstånd till markavvattning, från och med den 1 januari 2017 kan prövas av en och samma myndighet – dvs. miljöprövningsdelegationerna – och handläggas gemensamt om ärendena har samma sökande. Regelverket har således förändrats på det sätt som motionärerna i motion 2016/17:1772 (SD) yrkande 30 har efterfrågat. Utskottet föreslår därför att motionen lämnas utan vidare åtgärd.

Vindkraft

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om att se över möjliga åtgärder mot utbyggnad av vindkraft i fjällmiljöer och om att avskaffa kommunalt veto mot vindkraft.

Jämför reservation 5 (V).

Motionerna

I motion 2016/17:2457 av Cassandra Sundin och Aron Emilsson (båda SD) anför motionärerna att man bör se över möjliga åtgärder mot utbyggnad av vindkraft i fjällmiljöer.

Enligt kommittémotion 2016/17:2473 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 2 bör möjligheten till kommunalt veto mot vindkraft avskaffas.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Vindkraft i fjällmiljöer

Frågor om vindkraft har behandlats i miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2015/16:MJU8. Av betänkandet framgår att utskottet har fått information om att frågor om tillstånd att uppföra vindkraftverk för närvarande inte är föremål för övervägande av regeringen. I betänkandet anför vidare bl.a. att utskottet tidigare utförligt har behandlat vindkraftens olika miljöaspekter och redogjort för den forskning som finns inom området och att utskottet även redogjort för de regler i bl.a. miljöbalken som finns för att minimera skador och olägenheter från vindkraftsverksamhet.

Den 9 mars 2016 svarade dåvarande klimat- och miljöminister Åsa Romson på en skriftlig fråga (fr. 2015/16:872) om vad regeringen tänker göra för att förhindra negativ miljöpåverkan från vindkraftverk i de svenska fjällen. Av svaret framgår bl.a. att Sverige behöver en säker och tillförlitlig energiförsörjning som skapar möjligheter att kostnadseffektivt möta Sveriges högt ställda miljö- och klimatpolitiska ambitioner. Vindkraften har kommit att spela en allt större roll i det svenska elsystemet, inte minst för att minska beroendet av vattenkraft och kärnkraft. I frågesvaret anför ministern också att den svenska fjällvärlden hotas främst av den pågående klimatförändringen men att exploatering av bl.a. oförsiktigt lokaliserad vindkraft och gruvindustri också utgör potentiella hot. Naturvårdsverket bedömer att exploateringstrycket från vindkraft har minskat i fjällområdet de senaste åren. Det beror främst på att vindkraftverken på senare år blivit så höga att de kan byggas i skogsområden och att goda vindresurser därmed kan nyttiggöras. Exploatörerna kan alltså i dag planera vindkraftverken på höjdområden utanför fjällområdet. Det är därför angeläget att arbetet med fysisk planering för vindkraft fortsätter. Vidare anför ministern att Naturvårdsverket på

regeringens uppdrag har lämnat förslag på åtgärder för att miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö ska nås (Naturvårdsverkets skrivelse den 5 juni 2014, Förslag till en strategi för miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö, NV-04173-13). Verket föreslår insatser för områden med särskilda betesbehov, för särskilt värdefull natur, för kulturmiljö värden samt för bättre ledssystem. Förslagen syftar till att bidra till biologisk mångfald, förbättrade upplevelsevärden för människor och förbättrad kunskap om fjällområdets natur- och kulturmiljö värden. Avslutningsvis anför ministern att regeringen bereder förslagen som ska bidra till att miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö nås.

När det gäller miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö anför regeringen i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg. omr. 20 s. 74) bl.a. att regeringens bedömning är att utvecklingen mot miljö kvalitetsmålet är negativ och att miljö kvalitetsmålet inte nås utan ytterligare åtgärder. Det är de pågående klimatförändringarna som påverkar fjällmiljön allra mest. Naturvårdsverket har på regeringens uppdrag utrett och lämnat förslag till en strategi för att nå miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö med hjälp av etappmål, styrmedel och åtgärder. Strategin har remissbehandlats (M2013/1253/NM). Vidare anføres att regeringen under året har vidtagit vissa åtgärder i enlighet med strategin och att övriga förslag från strategin bereds i Regeringskansliet. Exploateringstrycket från gruvnäringen och vindkrafts-etableringar har avtagit, vilket minskar negativ påverkan på den fjällnära naturmiljön. Regeringen bedömer att vindkraftutbyggnad i värdefulla fjällmiljöer kommer att minska mot bakgrund av att stora områden som utgör riksintresse för obrutet fjäll har undantagits när riksintressen för vindbruk har utsetts under 2013–2015.

Enligt uppgift från Miljö- och energidepartementet planeras en ny genomgång av Naturvårdsverkets skrivelse (NV-04173-13) för att bedöma om innehållet motiverar ytterligare åtgärder.

Kommunalt veto mot vindkraft

Enligt 16 kap. 4 § första stycket miljöbalken får tillstånd till en anläggning för vindkraft endast ges om den kommun där anläggningen avses uppföras har tillstyrkt det. Av andra stycket följer att första stycket inte gäller om regeringen har tillåtits verksamheten enligt 17 kap. (17 kap. handlar om regeringens tillåtighetsprövning av vissa slags verksamheter).

Den 24 februari 2016 svarade dåvarande klimat- och miljöminister Åsa Romson på en skriftlig fråga (fr. 2015/16:802) om huruvida ministern var beredd att ta bort det kommunala vetot för nyetablering av vindkraft. Av svaret framgick följande:

Ledamoten ställer frågan med hänvisning till att Statens energimyndighet i sitt regleringsbrev för år 2016 har fått i uppdrag att tillsammans med Naturvårdsverket följa upp och analysera hur planerings- och tillståndsprocessen vid etablering av vindkraft utvecklats i kommunerna. I uppdraget skrivs vidare att om myndigheterna bedömer att det finns behov av åtgärder för att underlätta tillståndsprocessen så ska de föreslå sådana

åtgärder, inklusive författningsförslag. För att få tillstånd att uppföra vindkraftverk krävs enligt 16 kap. 4 § miljöbalken att den kommun som verken ska uppföras i tillstyrker etableringen. Bestämmelsen tillkom i samband med att den så kallade dubbelprövningen av vindkraftsanläggningar avskaffades den 1 augusti 2009. En tillståndspliktig vindkraftsanläggning prövades tidigare enligt både plan- och bygglagen och miljöbalken. Ändringen syftade till att få en snabbare och enklare process från projektering till genomförande inför en planerad kraftigt utökad vindkraftsanvändning. Statens energimyndighet gjorde under 2014 en uppföljning av hur det förändrade regelverket påverkade vindkraftsetableringar och fann att det finns en rad oklarheter kring bestämmelsen om kommunal tillstyrkan, vilket resulterat i att bestämmelsen tillämpas på olika sätt och därför innebär en osäkerhetsfaktor i planeringsprocessen för vindkraft. Mot denna bakgrund utarbetade Statens energimyndighet, i samråd med Naturvårdsverket och med deltagande från Sveriges Kommuner och Landsting, en vägledning om kommunal tillstyrkan vid tillståndsprövning av vindkraftverk. Syftet med vägledningen, som antogs i februari 2015, är att underlätta och effektivisera tillståndsprocessen genom att ge rekommendationer om hur kommunal tillstyrkan enligt 16 kap. 4 § miljöbalken bör tillämpas. Vägledningen ska utgöra ett stöd för kommuner, prövningsmyndigheter och projektörer. Syftet är också att åstadkomma en mer enhetlig och förutsebar tillämpning av bestämmelsen. Regeringen anser att det finns skäl att följa upp och analysera hur planerings- och tillståndsprocessen vid etablering av vindkraft utvecklats efter att vägledningen om kommunal tillstyrkan tagits fram och om osäkerheterna för vindkraftsaktörerna har minskat. Mot denna bakgrund gavs det i inledningen nämnda uppdraget till Statens energimyndighet och Naturvårdsverket. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Miljö- och energidepartementet) senast den 30 juni 2017. Huruvida det är aktuellt ta bort kravet på att den kommun som ett vindkraftverk ska uppföras i tillstyrker etableringen kan regeringen ta ställning till först efter att myndigheterna rapporterat sitt uppdrag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att Miljö- och energidepartementet planerar en förnyad genomgång av Naturvårdsverkets skrivelse (som innehåller förslag till en strategi för miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö) för att därefter ta ställning till om innehållet i densamma motiverar ytterligare åtgärder. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motion 2016/17:2457 (SD) lämnas utan åtgärd.

Av redovisningen ovan framgår att det sedan 2015 finns en vägledning om kommunal tillstyrkan vid tillståndsprövning av ett vindkraftverk. Skälet till att vägledningen togs fram var att det rådde oklarheter om hur bestämmelsen i 16 kap. 4 § första stycket miljöbalken skulle tillämpas och att dessa oklarheter innebar en osäkerhetsfaktor i planeringsprocessen för vindkraft. Statens energimyndighet och Naturvårdsverket har därefter fått i uppdrag av regeringen att bl.a. följa upp och analysera hur planerings- och tillståndsprocesserna vid etablering av vindkraftverk har utvecklats efter det att vägledningen antogs. Uppdraget ska redovisas till Miljö- och energidepartementet senast den 30 juni 2017, och i avvaktan på denna rapport finner

utskottet inte anledning att föreslå några åtgärder i frågan. Utskottet avstyrker därför motion 2016/17:2473 (V) yrkande 2.

Talerätsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som rör miljöorganisationers talerätt.
Jämför reservation 6 (M, C) och 7 (SD).

Motionerna

Enligt kommittémotion 2016/17:3171 av Jonas Jacobsson Gjørtler m.fl. (M) yrkande 3 bör man se över organisationers minsta storlek för att ha talerätt i frågor om skydds- och licensjakt.

I kommittémotion 2016/17:2450 av Anders Forsberg m.fl. (SD) yrkande 15 förordas att miljöorganisationer inte ska ges möjlighet till rättslig prövning av beslut om normala skogsbruksåtgärder.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Miljöorganisationers rätt att överklaga domar och beslut enligt miljöbalken och föreskrifter som har meddelats med stöd av balken regleras i 16 kap. 13 § miljöbalken. Enligt den paragrafen får överklagbara domar och beslut om tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken, om upphävande av skydd av områden enligt 7 kap., eller om tillsyn enligt 10 kap. eller i sådana frågor enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, överklagas av en ideell förening eller annan juridisk person som

1. har till huvudsakligt ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen,
2. inte är vinstdrivande,
3. har bedrivit verksamhet i Sverige under minst tre år och
4. har minst 100 medlemmar eller på annat sätt visar att verksamheten har allmänhetens stöd.

För att få överklaga räcker det inte att organisationen har klagorätt enligt 16 kap. 13 § miljöbalken, utan den måste även vara parts- och processbehörig enligt 11 kap. 2 § rättegångsbalken. Organisationen ska alltså kunna förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter – ha rättskapacitet – vilket för ideella föreningars del förutsätter att den har stadgar och styrelse. Det ska också finnas en behörig ställföreträdare som kan föra dess talan. Det åligger organisationen att skaffa fram utredning om att den uppfyller dessa krav, exempelvis genom att visa upp stadgar och verksamhetsberättelse eller annan dokumentation om dess verksamhet (se Bertil Bengtsson m.fl., Miljöbalken – En kommentar, Zeteo, version den 1 januari 2016, kommentaren till 16 kap. 13 §).

Frågor om miljöorganisationers talerätt har behandlats av utskottet i betänkande 2015/16:MJU8 (se s. 18 f.). I betänkandet redovisas att det i artikel 4.3 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) föreskrivs att medlemsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder, både allmänna och särskilda, för att säkerställa att de skyldigheter fullgörs som följer av fördragen eller unionens institutioners akter. Enligt artikel 19.1 andra stycket EU-fördraget ska medlemsstaterna fastställa de möjligheter till överklagande som behövs för att säkerställa ett effektivt domstolsskydd inom de områden som omfattas av unionsrätten. Artikel 47 första stycket i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna anger att var och en vars unionsrättsliga rättigheter har kränkts har rätt till ett effektivt rättsmedel inför en domstol. I Århuskonventionen anges i artikel 9.3 att den allmänhet som uppfyller eventuella kriterier i nationell rätt ska ha möjlighet att få handlingar och underlåtenheter som strider mot den nationella miljölagstiftningen prövade av domstol eller i administrativ ordning. Enligt konventionen och direktivet om allmänhetens deltagande (2003/35/EG) ska en berörd allmänhet som har tillräckliga skäl ha rätt att föra talan. Vad som är tillräckliga skäl ska avgöras i enlighet med nationell rätt och konventionens syfte att ge allmänheten en omfattande rätt till överprövning (prop. 2004/05:65). Den svenska lagstiftningen och rätten för miljöorganisationer grundas på den konventionen.

Av betänkandet framgår vidare att utskottet tidigare (i bet. 2014/15:MJU9) har redovisat att huvudregeln när det gäller talerätt är att en förvaltningsmyndighets beslut enligt förvaltningslagen (1986:223) får överklagas av den som beslutet rör, om det har gått honom eller henne emot och beslutet kan överklagas. Frågan om vem som kan anses vara berörd av ett beslut har i svensk rättstradition ofta lämnats till de rättstillämpande organen att avgöra. Kammarrätten i Stockholm fann den 7 februari 2013 i mål nummer 4390-12 och 4396-12 att miljöorganisationer under vissa förutsättningar ska ha talerätt när det gäller beslut om jakt på rovdjur som skyddas av EU-rätten, detta med hänsyn till Århuskonventionens bestämmelser. Utskottet konstaterade att denna praxis har vidareutvecklats genom Högsta förvaltningsdomstolens dom den 14 februari 2014 i mål nummer 5962-12. I målet gavs en miljöskyddsförening rätt att överklaga ett beslut enligt skogsvårdslagen (1979:429) i syfte att säkerställa att allmänheten har tillgång till effektiva rättsmedel i enlighet med Århuskonventionen.

I betänkande 2015/16:MJU8 uttalar utskottet att Århuskonventionen föreskriver viktiga principer för möjligheten att få ett brett samhällsligt deltagande i beslutsprocesser på miljöområdet (jämför bet. 2014/15:MJU12). Utskottet anför att en berörd allmänhet som har tillräckliga skäl ska ha rätt att föra talan enligt Århuskonventionen och direktivet om allmänhetens deltagande (2003/35/EG). Vad som är tillräckliga skäl ska avgöras i enlighet med nationell rätt och konventionens syfte att ge allmänheten en omfattande rätt till överprövning (prop. 2004/05:65). Den svenska lagstiftningen och rätten för miljöorganisationer grundas på den konventionen. Vidare anförts att miljöorganisationers talerätt har fastställts av Högsta förvaltningsdomstolen i

flera mål, senast i det s.k. vargmålet (312-15) där Sveriges internationella åtaganden har tydliggjorts.

I november 2015 tillsatte regeringen en särskild utredare med uppgift att föreslå vem eller vilka som bör ha ansvaret när det gäller skyldigheter inom skogsvårdslagstiftningen, att identifiera behov av tydliggörande av bestämmelser om överklagande i skogsvårdslagen och att analysera om det bör införas en bestämmelse i skogsvårdslagen som straffbelägger oriktigt lämnade av uppgifter. Av direktivet till utredningen Rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen (dir. 2015:121) framgår bl.a. att utredaren ska

- se över om det finns behov av att tydliggöra bestämmelserna om överklagande i skogsvårdslagen och lämna de förslag som bedöms vara lämpliga
- analysera om Århuskonventionen innebär att allmänheten bör ha en rätt till överprövning när det gäller Skogsstyrelsens beslut och ställningstagande att inte fatta beslut med anledning av underrättelser enligt 14 § skogsvårdslagen
- lämna de förslag som bedöms vara lämpliga för att säkerställa rätten till en sådan överprövning om allmänheten bedöms ha rätt till den
- utarbeta nödvändiga författningsförslag.

Den 23 mars 2017 beslutade regeringen att förlänga utredningen som nu ska slutredovisas den 15 oktober 2017.

Den 29 november 2016 svarade landsbygdsminister Sven-Erik Bucht på interpellationerna 2016/17:122 om allmänhetens talerätt i frågor om skogsbruk och 2016/17:126 om rättslig prövning av skogsavverkning. Ministern svarade då i huvudsak följande:

Jag vill inte kommentera de frågor som interpellanterna ställer, eftersom de har en koppling till den pågående utredningen om en rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen och frågan om hur Sverige i fråga om skogsbruk ska genomföra konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor, den så kallade Århuskonventionen. Sverige är sedan mer än tio år part till konventionen, vilken också är en del av EU:s rättsordning. Som part till konventionen ska Sverige garantera att allmänheten har rätt att ta del av miljöinformation och rätt att, under de förutsättningar som anges i konventionen, delta i beslutsprocesser om miljön. Konventionen innehåller även bestämmelser som ger den berörda allmänheten tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Sverige är skyldigt att se till att handlingar och underlåtenheter av personer och myndigheter som strider mot miljölagstiftningen kan prövas av domstol eller i administrativ ordning. Med berörd allmänhet avses bland annat organisationer i det civila samhället som främjar miljöskydd. Det är riksdag och regering som ansvarar för att genomföra konventioner i svensk lagstiftning. För att få underlag för att göra en sådan bedömning av om Sverige lever upp till bestämmelserna i konventionen ingår frågan som en del i den rättsliga översyn av skogsvårdslagstiftningen som nu genomförs. Det stämmer att regeringen vill stärka allmänhetens delaktighet bland annat vad gäller tillgång till rättslig prövning, men naturligtvis måste varje åtgärd föregås

av en noggrann avvägning mellan olika intressen och utifrån sina respektive förutsättningar.

Utskottets ställningstagande

Som framgår av redovisningen ovan har utskottet vid tidigare tillfällen behandlat frågan om miljöorganisationers rätt att föra talan mot beslut enligt miljöbalken och föreskrifter som har meddelats med stöd av balken. Utskottet finner varken skäl att frångå det som tidigare uttalats i frågan eller att ta initiativ till en sådan översyn av talerätsbestämmelsen i 16 kap. 13 § miljöbalken som motionärerna efterlyser. Utskottet avstyrker därför motion 2016/17:3171 (M) yrkande 3.

När det gäller den specifika frågan om miljöorganisationers möjligheter att föra talan mot vissa beslut enligt skogsvårdslagen kan utskottet konstatera att det pågår en utredning som ska behandla bl.a. frågan om hur Sverige – när det gäller skogsbruk – ska genomföra den s.k. Århuskonventionen (se dir. 2015:121). Utredningen ska slutredovisas senast den 15 oktober 2017, och i avvaktan på resultatet av denna föreslår utskottet att motion 2016/17:2450 (SD) yrkande 15 avslås.

Samverkan mellan svensk forskning och näringslivet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om utvecklad samverkan mellan svensk forskning och näringslivet i frågor som rör substitution av farliga ämnen.

Jämför reservation 8 (C, L).

Motionen

Enligt partimotion 2016/17:824 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 15 måste samarbetet mellan näringslivet och svensk forskning utvecklas. I motionen framhålls att industrin efterfrågar alternativ till ämnen på EU:s s.k. kandidatlista över potentiellt skadliga ämnen som ska utredas. Industrin saknar dock ibland förutsättningar för att själv bedriva de vetenskapliga studierna, och därför vill Centerpartiet stärka både näringslivet och svensk forskning genom utvecklad samverkan.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Frågor om substitution av farliga ämnen behandlades nyligen av miljö- och jordbruksutskottet i betänkande 2016/17:MJU7. I betänkandet anförde utskottet bl.a. följande:

När det gäller substitution av farliga ämnen framgår det av skrivelsen (dvs. regeringens skrivelse 2015/16:169 Giftfri vardag) att regeringen den 17

mars 2016 tillsatte en särskild utredare för att utreda förutsättningarna för att inrätta ett centrum för ökad substitution av farliga ämnen i varor. Ett förslag om att inrätta ett centrum för ökad substitution har bl.a. förts fram i Miljömålsberedningens betänkande (SOU 2012:38) och av berörda myndigheter och branschorgan. Syftet med ett sådant centrum skulle vara att bidra till ökad substitution av farliga ämnen och att utveckla verktyg för att främja arbetet med kemikaliesäkerhet hos företagen. Små och medelstora företag som importerar, säljer eller tillverkar varor skulle vara en prioriterad målgrupp. Vidare har många företag efterlyst en plattform för kunskapsutbyte och informationsspridning inriktad på utbyte av farliga ämnen som skulle underlätta för dem att leva upp till Reachförordningens krav. Genom att företagen i större utsträckning ställer krav på information om innehållet av kemiska ämnen i varor från andra företag i leverantörskedjan skapas drivkrafter att byta ut farliga ämnen. Detta driver i sin tur på produktutveckling och innovation. Ett centrum för ökad substitution skulle kunna visa vilka alternativ som finns och ge stöd åt företagen i deras arbete med att ställa krav på leverantörer och byta ut farliga ämnen. Detta kan underlätta för företagen att arbeta proaktivt och påbörja en utfasning innan ämnen förbjuds inom EU. Ett sådant centrum skulle ha till syfte att öka kunskapen om farliga ämnen i varor, främja ökat utbyte av farliga ämnen och därmed verka för utveckling av hållbara produkter och varor. Centrumet skulle vidare kunna ha en roll i att bearbeta och göra tillgänglig den mycket omfattande kemikalierelaterade information som tas fram vid tillämpningen av Reachförordningen och anpassa den efter olika branschens behov. Centrumet skulle därmed kunna bli ett viktigt komplement till myndigheterna, vars roll främst är att tillämpa kemikalielagstiftningen och kontrollera att den följs. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2017.

Utskottet noterar att regeringen arbetar i samverkan med både konsumenter och producenter genom dialoger, forskning, metodutveckling och information för att driva arbetet mot en giftfri vardag framåt. Det är positivt att regeringen har tillsatt en utredning för att se hur man arbetar mest effektivt för att ersätta farliga ämnen med säkrare alternativ, och där målet är ett kunskapscentrum för företagare, forskare och andra som arbetar med kemikalier. Utskottet ser fram emot resultatet av utredningen. Vidare noterar utskottet att regeringen i forskningspropositionen (dvs. prop. 2016/17:50) framhåller behovet av forskning om bl.a. ersättning av farliga ämnen för att uppnå en cirkulär ekonomi och att samarbete behövs mellan forskningsaktörer, myndigheter, näringsliv, branschorganisationer etc. I regeringsförklaringen från 2016 framhålls att arbetet för en giftfri vardag ska intensifieras. Arbetet med en giftfri vardag har förstärks genom ytterligare resurser till berörda myndigheter. Utskottet delar regeringens vision om ett giftfritt Sverige med en vardag fri från hälsoskadliga ämnen. Utskottet noterar slutligen att det pågår arbete på både nationell nivå och EU-nivå med att minska användningen av farliga kemikalier.

Betänkandet Substitution i Centrum – stärkt konkurrenskraft med kemikaliesmarta lösningar (SOU 2017:32) överlämnades till regeringen (Miljö- och energidepartementet) den 31 mars 2017. Av sammanfattningen (s. 17 f.) framgår att olika aktörer med hjälp av ökad kunskap och information kan samverka för att minska mängden farliga ämnen i varor och kemiska produkter. Utredarna bedömer att ett substitutionscentrum har goda förutsättningar att bidra till detta. Företagens arbete med substitution sker i en kontext av globala leverantörskedjor. Därför måste substitutionscentrumet

söka internationell samverkan och inhämta kunskap utanför Sveriges gränser. Substitutionscentrumets verksamhet ska vila på tydliga och vetenskapligt grundade kriterier. En viktig utgångspunkt är miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö som i sin tur bidrar direkt till sju av de globala målen. Utredningen bedömer att kriterierna ska utgå från ämnens inneboende egenskaper (fara) som i sin tur kan delas in i olika prioriteringsnivåer för substitution. Substitutionscentrumets uppgift ska vara att stimulera produkt- och affärsutveckling som systematiskt minskar kemikalierelaterade miljö- och hälsorisker från varor, detta genom att stödja handlande företag och offentliga upphandlare som är de aktörer som har störst möjligheter att driva på dessa innovationsprocesser. Utredningen bedömer att substitutionscentrumet i första hand ska rikta sig till handlande konsumentnära företag – främst små och medelstora företag och de som hanterar varor. Utredarna menar att ett centrum som bidrar till ökad kunskap om hur kravställning kan göras vid inköp har goda förutsättningar att ta till vara företagets behov samtidigt som substitutionen kan drivas på. Offentliga upphandlare efterfrågar i stor utsträckning samma typ av stöd som handlande konsumentnära företag. Man efterfrågar stöd med prioritering av utfasningsämnen och hjälp att identifiera bättre alternativ. Detta talar för att även kommuner, regioner, landsting och nationella myndigheter ska vara en målgrupp för substitutionscentrumet. Även om kravställning är viktigt för att skapa efterfrågan på kemikaliesmarta alternativ är det bara en del av lösningen. Kravställning utan uppföljning riskerar att skapa en negativ utsällning där företag med bättre kemikaliekontroll förlorar i konkurrenskraft. Stöd vid leverantörsuppföljning bör därför även vara en uppgift för substitutionscentrumet. Substitutionscentrumets verksamhet grundar sig på frivillig samverkan, och organisationsformen behöver ge goda förutsättningar för detta. För att lyckas att samverka brett behöver organisationen uppfattas som en neutral part. En genomgående synpunkt från de företag, branschorganisationer, kommuner och landsting som utredningen har träffat är att centrumet måste uppfattas som oberoende och baseras på vetenskaplig grund. Utredningen bedömer att en oberoende organisation har goda förutsättningar till bred samverkan. Utredningen föreslår att regeringen inrättar ett fristående centrum för substitution av farliga ämnen i varor och kemiska produkter. Centrumet ska organiseras som en ideell förening genom ett gemensamt initiativ mellan staten och intressenter från näringslivet, kommuner och landsting. Utredningen bedömer att organisationsformen ideell förening, med stadgar som slår fast kriterier för arbetet och där verksamheten kan bedrivas i ett helägt aktiebolag, har goda förutsättningar att kunna samverka med olika berörda aktörer. Utredningen bedömer att det finns vissa kriterier som bör vara uppfyllda för placeringen av substitutionscentrumet. Det handlar bl.a. om att relevant kompetens och erfarenhet bör finnas där centrumet lokaliseras.

Enligt uppgift från Miljö- och energidepartementet pågår beredning av betänkandet SOU 2017:37 inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

När det gäller samverkan mellan svensk forskning och näringslivet, närmare bestämt i frågor som rör substitution av farliga ämnen, framgår det av redovisningen ovan att en utredning nyligen har föreslagit att ett substitutionscentrum ska inrättas. Enligt förslaget ska substitutionscentrumet bl.a. bidra till ökad kunskap och information så att aktörer i samhället kan samverka för att minska mängden farliga ämnen i varor och kemiska produkter. Substitutionscentrumets verksamhet ska vila på tydliga och vetenskapligt grundade kriterier, och dess uppgift ska vara att stimulera produkt- och affärsutveckling som systematiskt minskar kemikalierelaterade miljö- och hälsorisker från varor. Utskottet ser positivt på det förslag som har presenterats och ser fram emot resultatet av den beredning som nu pågår inom Regeringskansliet. Mot bakgrund av det pågående arbetet i frågan föreslår utskottet att motion 2016/17:824 (C) yrkande 15 lämnas utan vidare åtgärd.

Tillsynsavgifter för gruvverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om tillsynsavgifter för gruvverksamhet. Jämför reservation 9 (M).

Motionen

I kommittémotion 2016/17:3168 av Jonas Jacobsson Gjørtler m.fl. (M) yrkande 11 framhålls att regeringen bör se över möjligheten att vidta åtgärder för att differentiera tillsynsavgifterna för gruvverksamhet så att hänsyn tas till gruvverksamhetens omfattning. Motionärerna anför också att avgifterna totalt sett i större utsträckning måste täcka de faktiska kostnaderna för prövning och tillsyn.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Genom förordningen (2015:154) om ändring i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken infördes ett nytt kapitel 2 samtidigt som förutvarande kapitel 2 upphävdes. Ändringen trädde i kraft den 7 april 2015.

Enligt 2 kap. 1 § första stycket förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken ska en prövnings- och tillsynsavgift betalas av den som driver eller har tillstånd till en verksamhet som

1. är tillståndspliktig enligt miljöprövningsförordningen (2013:251)
2. har ett sådant tillstånd som avses i 9 kap. 6 a § eller 6 b § miljöbalken efter ett föreläggande att ansöka om tillstånd eller en frivillig ansökan om tillstånd, eller

3. har upphört att vara tillståndspliktig men bedrivs med stöd av ett sådant tillstånd som avses i 9 kap. 6 § miljöbalken.

Närmare bestämmelser om i vilka fall utvinning, brytning och bearbetning av torv, olja, gas, kol, malm, mineral, berg, naturgrus och annat kräver tillstånd återfinns i 4 kap. 1–17 §§ miljöprövningsförordningen (2013:251).

Av 2 kap. 2 § första stycket i förordningen (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken framgår att provnings- och tillsynsavgiften är det belopp som anges i bilagan till förordningen. Av 2 kap. 3 § samma förordning följer att om verksamheten är tillståndspliktig och omfattas av ett tillstånd, ska man till grund för beräkningen av provnings- och tillsynsavgiften använda det belopp som anges i bilagan för den storlek eller omfattning av verksamheten som är tillåten enligt tillståndet. Om verksamheten är tillståndspliktig utan att omfattas av något tillstånd, ska man till grund för beräkning av avgiften använda det belopp som anges i bilagan för den storlek eller omfattning som verksamheten faktiskt har. Av bilagan i den del som är aktuell här framgår att avgifterna är differentierade på så sätt att det finns ett samband mellan avgiftens storlek och omfattningen av den verksamhet som tillståndet enligt miljöprövningsförordningen avser; ju större omfattning på verksamheten desto högre avgift.

Av ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till förordningen (2015:154) om ändring i förordningen (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken framgår bl.a. att provnings- och tillsynsavgiften för åren 2015–2017 ska bestämmas genom att

- a. avgiften för 2015 ska avse tiden från den 7 april och uppgå till 74 procent av hela avgiftsbeloppet,
- b. avgiften för 2016 ska uppgå till 84 procent av hela avgiftsbeloppet och
- c. avgiften för 2017 ska uppgå till 93 procent av hela avgiftsbeloppet.

I Riksrevisionens granskningsrapport den 27 december 2015, Gruvavfall – Ekonomiska risker för staten, RIR 2015:20, behandlas frågan om finansiering av tillsynen. I rapporten (s. 52 f.) anförs bl.a. att även om gruvnäringen liksom annan tillståndspliktig verksamhet betalar provnings- och tillsynsavgifter sker finansieringen av länsstyrelsernas provnings- och tillsynsverksamhet genom förvaltningsanslaget. Finansieringen av gruvnäringens provnings- och tillsynsverksamhet har varit föremål för diskussion. Naturvårdsverket konstaterade 2012 i en rapport till regeringen om tillsyn bl.a. att finansieringen genom förvaltningsanslaget medför olika förutsättningar för länsstyrelserna att bedriva tillsyn. Naturvårdsverket konstaterade också i sin rapport att länsstyrelserna inte har tillräckligt med resurser för att bedriva en god tillsyn. Resurserna räcker ofta enbart till reaktiv tillsyn. Enligt Ekonomistyrningsverket (ESV) får staten in ca 50 miljoner kronor i tillsynsavgifter för alla typer av tillsyn. Målet är full kostnadstäckning, men i praktiken är kostnadstäckningen 60–70 procent på riksnivå.

De rekommendationer som Riksrevisionen har lämnat till regeringen i granskningsrapporten rör – såvitt här är av intresse – branschfinansiering av efterbehandling, kontroll och tillsyn av nedlagda gruvor. Detsamma gäller vad regeringen anfört i skrivelse 2015/16:165. Skrivelsen, liksom sex följd-motioner, har behandlats i betänkande 2015/16: MJU23.

Den 17 februari 2016 svarade dåvarande klimat- och miljöminister Åsa Romson på en skriftlig fråga (fr. 2015/16:773) bl.a. om ministern avsåg att ta initiativ till en förändring av tillsynsavgifterna så att avgifterna totalt sett i större utsträckning täcker de faktiska kostnaderna. Av svaret framgick bl.a. följande:

Avgifter för prövning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter fastställs i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Denna förordning trädde i kraft den 1 januari 1999 i samband med att miljöbalken infördes. Avgifterna har i princip inte justerats sedan de infördes 1999. I ett led för att öka kostnadstäckningen för statens kostnader för prövning och tillsyn beslutade regeringen under våren 2015 att höja avgifterna för prövning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter med 50 procent. Avgiftshöjningen är en uppräknings av de avgiftsbelopp som trädde i kraft den 1 januari 1999. Avgifterna höjs stegvis fram till 2018 för att ge de berörda verksamhetsutövarna tid för att anpassa sig till de högre avgiftsbeloppen. Jag håller med om att den som förorenar också ska stå för kostnaderna för detta. Av detta följer att den verksamhetsutövare som bedriver en verksamhet som medför större kostnader för prövning och tillsyn också bör betala en högre avgift än en verksamhet som medför mindre kostnader. Jag kommer att fortsätta det arbete som påbörjades 2015 när en första höjning av avgifterna för prövning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter genomfördes. I det fortsatta arbetet med att se över avgifterna för prövning och tillsyn så är det en viktig del att även se över avgifterna så att dessa motsvarar de faktiska kostnaderna för de statliga myndigheternas prövning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter.

Enligt uppgift från Näringsdepartementet bereder departementet för närvarande frågan om att ytterligare se över avgiftssystemet i syfte att uppnå en bättre kostnadstäckning för myndigheternas prövning och tillsyn.

Utskottets ställningstagande

Mot bakgrund av redovisningen ovan kan utskottet konstatera att regelverket har ändrats så att tillsynsavgifterna för gruvverksamhet numera är differentierade på det sätt som har efterfrågats i den aktuella motionen. Motionen är i den delen således redan tillgodosedd. I motionen har det även anförts att avgifterna måste vara avvägda på ett sådant sätt att de sammantaget ger en bättre kostnadstäckning för myndigheternas tillsynsarbete än vad som är fallet i dag. I det avseendet har utskottet blivit upplyst om att Näringsdepartementet för närvarande bereder frågan om att ytterligare se över avgiftssystemet i syfte att uppnå en bättre kostnadstäckning för myndigheternas prövning och tillsyn. Med hänsyn till det arbete som pågår i frågan finner utskottet för närvarande inte skäl att vidta några åtgärder med anledning av vad som efterfrågats i motionen i den delen. Sammanfattningsvis

föreslår utskottet därför att motion 2016/17:3168 (M) yrkande 11 avslås i sin helhet.

Hållbar utveckling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om definitionen av begreppet hållbar utveckling.

Motionen

I motion 2016/17:1803 av Karin Svensson Smith (MP) anför motionären att regeringen ska återkomma med förslag till en distinkt definition av begreppet långsiktigt hållbar utveckling utifrån ett övergripande mål om att avvärja hot mot jordens livsuppehållande system.

Kompletterande uppgifter

Enligt 1 kap. 2 § tredje stycket regeringsformen ska det allmänna främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer. I förarbetena till bestämmelsen (prop. 2001/02:72 s. 23) anfördes följande:

Sverige skall vara ett föregångsland när det gäller skyddet för miljön. För att markera detta bör en bestämmelse om skydd för miljön föras in i regeringsformens målsättningsstadgande. En sådan övergripande bestämmelse kan av naturliga skäl bara på ett mer allmänt sätt ge uttryck för samhällets mål på miljöpolitikens område. Författningsutredningen har föreslagit att grundlagsbestämmelsens ordalydelse skall knyta an till miljöbalkens målsättningsparagraf (1 kap. 1 §), som utförligt beskriver syftet med svensk miljöpolitik. Regeringen anser att utredningens förslag är väl övervägt. Det framstår som naturligt att det centrala miljöpolitiska begreppet hållbar utveckling lyfts fram särskilt. Dels speglar begreppet en miljöpolitisk ambition, dels är det det övergripande målet för miljöbalken. Det är dessutom, som ovan har redogjorts för, ett centralt miljöskyddsbegrepp i både den internationella miljörätten och EG:s miljö rätt. Det framstår vidare som angeläget att i en övergripande miljöskyddsbestämmelse av detta slag betona principen om solidaritet med kommande generationer, dvs. vikten av att utvecklingen i samhället styrs in på banor som är långsiktigt hållbara.

Flera remissinstanser har framfört att det är oklart vilken effekt förslaget kan komma att få vid tolkningen av annan lagstiftning. Med anledning av detta vill regeringen betona att 1 kap. 2 § är ett program- och målsättningsstadgande vars främsta funktion är att ålägga det allmänna att positivt verka för att målsättningarna så långt det är möjligt förverkligas. Även om stadgandet i 1 kap. 2 § RF kan få betydelse som tolkningsdata för hur ett annat lagrum skall tillämpas skall det alltså i första hand ses som en anvisning till det allmänna.

Av 1 kap. 1 § miljöbalken framgår att bestämmelserna i balken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och

kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl. Miljöbalken ska tillämpas så att människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan, värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas, den biologiska mångfalden bevaras, mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas, och återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.

Bestämmelsen i 1 kap. 1 § miljöbalken har kommenterats utförligt och i ett sammanhang av Bertil Bengtsson m.fl. i Miljöbalken – En kommentar (Zeteo, version den 1 januari 2016). Där anförs att miljöbalkens inledande paragraf kan sägas spegla idén att genom lagstiftning driva samhällsutvecklingen i en bestämd riktning, nämligen att främja en hållbar utveckling så att nu levande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Lagstiftning ska givetvis inte ses som det enda hjälpmedlet i denna process, utan utgör ett av flera instrument som ska styra utvecklingen i önskad riktning. Naturen ska skyddas inte bara som livsmiljö för människan utan också för att den anses ha ett eget värde. Detta blir tydligt genom det förvaltaransvar som framkommer genom första stycket och som innebär att de som lever nu inte får uppträda på ett sätt som skadar miljön och utarmar naturresurserna, utan varje generation anses ha ett ansvar för att förvalta arvet inför kommande generationer. I kommentaren beskrivs att begreppet hållbar utveckling (sustainable development) präglades i början av 1980-talet och fick sitt genombrott i den internationella miljöpolitiken genom den s.k. Brundtland-rapporten *Our Common Future* som presenterades 1987. Huruvida begreppet hållbar utveckling kan ges någon rättsteorisk betydelse har diskuterats i den juridiska litteraturen under senare år. I den i Rio de Janeiro antagna konventionen om biologisk mångfald, i samband med FN:s miljökonferens 1992, underströks betydelsen av hållbar utveckling. Begreppet hållbar utveckling återfinns också i gemensamt antagna principdokument från Rio-konferensen som exempelvis Rio-deklarationen, där världens länder har enats om 15 principer för det fortsatta arbetet med miljö och utveckling. Andra viktiga principbeslut vid Rio-konferensen var antagandet av skogsprinciperna, som lägger tyngdpunkten på ett hållbart skogsbruk samt Agenda 21, som är ett handlingsprogram för nästa århundrade. Vid det efterföljande FN-världstoppmötet, som ägde rum i Johannesburg hösten 2002, låg fokus än mer på hållbar utveckling, vilket också var toppmötets tema. Även i globala miljökonventioner, som den s.k. ökenkonventionen, framhålls betydelsen av en hållbar utveckling. För europeiskt vidkommande kan noteras Lissabonfördraget och vad som där sägs. I miljöbalken läggs i begreppet hållbar utveckling att utvecklingen i samhället ska styras in i banor som är långsiktigt hållbara. Livsbetingelserna för det biologiska livet ska upprätthållas till gagn för framtidens värld.

I lagkommentaren anförs också att det vid sidan av miljöbalkens mål finns de nationella miljömål som har beslutats av riksdagen. Dessa nationella, politiska miljömål har överförts till miljökvalitetsmål av något mer konkret karaktär. Kvalitetsmålen har i sin tur brutits ned av länsstyrelser och kommuner genom regionala och lokala miljömål. Den koppling som finns mellan myndigheternas arbete med att uppnå en viss angiven miljö kvalitet och regelverket i miljöbalken återfinns genom begreppet hållbar utveckling. Av miljöbalkspropositionen framgår nämligen att miljöbalken är avsedd att användas som verktyg för att nå miljömålen och att miljömålen ska tjäna som ledning när det gäller tolkningen av vad begreppet hållbar utveckling i 1 kap. 1 § innebär. I takt med att miljö kvalitetsmålen sedan balkens tillkomst fått en alltmer konkret inriktning, särskilt för utpekade, mer begränsade områden, har alltså grunden lagts för att hållbarhetsbegreppet och därmed miljö kvalitetsmålet ska kunna få en tydligare inriktning i det enskilda fallet. Miljööverdomstolen har i något tiotal fall mer utförligt hänvisat till tolkningen av hållbarhetsbegreppet (se t.ex. MÖD 2005:66 och MÖD 2010:38 om vindkraftverk, MÖD 2006:53 om vattentoalett i skärgården och mål M 6043-05 om avfallsförbränning). Det är en tydlig tendens i rättstillämpningen att i ökad utsträckning hänvisa till miljömålen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner inte skäl att ta initiativ till en närmare definition av begreppet hållbar utveckling på det sätt som efterfrågas i motion 2016/17:1803 (MP). Utskottet avstyrker därför motionen.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (M, SD, C, MP) om vindkraft, talerätsfrågor och gemensamma resurser (allmänningar) som tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

Utskottets ställningstagande

De motionsförslag som tas upp i bilaga 2 rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden i betänkandena 2014/15: MJU9 Jakt och viltvård, 2014/15: MJU13 Klimatpolitik m.m., 2015/16: MJU8 Utvidgad miljöbrottsbestämmelse m.m. och 2015/16: MJU20 Klimat- och energimålen – Kontrollstation 2015 m.m. Riksdagen har i enlighet med utskottets förslag avslagit samtliga behandlade motionsyrkanden. Utskottet ser ingen anledning att nu göra en annan bedömning av de

motionsyrkanden som tas upp i bilaga 2 och avstyrker därför motionsförslagen.

Reservationer

1. Förändringar i miljöbalken m.m., punkt 1 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:1986 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 8 och
avslår motionerna
2016/17:723 av Sofia Arkelsten och Cecilie Tenfjord-Toftby (båda M) och
2016/17:2554 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 1.

Ställningstagande

Statliga myndigheter bör vara föregångare i miljöarbetet. Regeringen bör därför komplettera förordningen om miljöledning i statlig verksamhet med uppdraget att vid lokalisering av nya kontor eller dylikt eftersträva god tillgänglighet via kollektivtrafik, cykel eller gång.

2. Förändringar i miljöbalken m.m., punkt 1 (KD)

av Lars-Axel Nordell (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:2554 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 1 och
avslår motionerna
2016/17:723 av Sofia Arkelsten och Cecilie Tenfjord-Toftby (båda M) och
2016/17:1986 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 8.

Ställningstagande

I många avseenden har den svenska miljölagstiftningen en hög ambitionsnivå, men efterlevnaden fallerar på flera områden. För Kristdemokraterna har

värmandet av vår gemensamma livsmiljö alltid varit högt prioriterat. Avsiktlig miljöförstöring och brott mot miljölagarna är allvarliga förseelser som tyvärr fortsätter, bl.a. på grund av ett alltför lågt straffvärde. För de allra flesta miljöbrott som lagförs blir påföljden enbart dagsböter, och det är inte tillräckligt avskräckande. För att förebygga överträdelser av miljölagarna behövs mer långtgående påföljder, och Kristdemokraterna föreslår därför skärpta straff upp till fängelse för allvarligare miljöbrott. Ett höjt straffvärde kommer också att leda till att miljöbrott prioriteras högre av åklagarna.

3. Tillståndprocesser, punkt 2 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Isak From (S), Sara Karlsson (S), Johan Büser (S), Stina Bergström (MP), Monica Haider (S), Jens Holm (V) och Marianne Pettersson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed avslår riksdagen motionerna
2016/17:824 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 31,
2016/17:863 av Lars Hjälmered (M) och
2016/17:3167 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 9.

Ställningstagande

Vi delar självklart majoritetens uppfattning att det är bra att den svenska miljölagstiftningen är ambitiös och att det ställs höga krav på de verksamheter som kan komma att påverka miljön negativt. Vi ser också att det är rimligt med ett regelverk som är utformat på ett sådant sätt att det inte i onödan försvårar eller förlänger tillståndprocesserna. I detta hänseende kan vi konstatera att det under senare år har vidtagits ett antal åtgärder för att förenkla och förkorta tillståndprocesserna. Ett av flera exempel är den nyindustrialiseringsstrategi, Smart industri, som regeringen beslutade om i januari 2016. I dess handlingsplan föreslås bl.a. att det ska lämnas förslag till en effektivare miljötillståndsprövning och att regeringen ska lämna ett uppdrag med syftet att föreslå ytterligare konkreta förändringar av regelverk och processer som kan effektivisera prövningsprocessen. Dessutom pågår nu ytterligare arbete i frågan om förenklade och förkortade tillståndprocesser. Som exempel på detta kan nämnas att Lagrådet helt nyligen har yttrat sig med anledning av lagrådsremissen Miljöbedömningar och att riksdagens tillkännagivande till regeringen (rskr. 2016/17:192) bereds inom Regeringskansliet. Eventuella ytterligare översyner av regelverken för tillståndprocesser bör enligt vår mening därför avvakta utfallet av de

förändringsarbeten och uppföljningar som för närvarande pågår. Vi anser därför att berörda motionsyrkanden kan lämnas utan vidare åtgärd.

4. Handläggningstiderna hos länsstyrelserna, punkt 3 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:1736 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 22.

Ställningstagande

Handläggningstiderna hos länsstyrelserna vid överprövning av kommunala beslut enligt miljöbalken måste kortas. Dessa ärenden kan ofta ligga två år eller mer hos länsstyrelserna för prövning. Länsstyrelserna behöver tillföras tillräckliga resurser för att överprövningar av miljöbalksärenden ska ske inom rimlig tid. Regeringen bör därför återkomma med förslag till åtgärder för att minska handläggningstiden hos länsstyrelserna vid överprövning av kommunala beslut enligt miljöbalken.

5. Vindkraft, punkt 5 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:2473 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 2 och
avslår motion
2016/17:2457 av Cassandra Sundin och Aron Emilsson (båda SD).

Ställningstagande

Kommunerna har i dag i praktiken vetorätt mot vindkraft eftersom en kommun som är negativt inställd till vindkraft helt enkelt kan låta bli att ta upp sådana ärenden, och därmed helt bromsa utbyggnaden. Vetorätten står i skarp kontrast till att kommunerna inte har samma möjligheter att hindra utvinning av fossil

och klimatpåverkande energi, som t.ex. olja och gas. Formerna för kommunernas inflytande på vindkraftssidan måste därför förändras, och kravet på tillstyrkande bör tas bort. Kommunernas åsikt ska väga tungt, men i ett läge där Sverige på energiområdet ska gå från fossil- och kärnkraftsenergi till förnybar energi och lägre energianvändning är ett kommunalt veto orimligt. Möjligheten till kommunalt veto mot vindkraft bör därför avskaffas.

6. Talerätsfrågor, punkt 6 (M, C)

av Kristina Yngwe (C), Jonas Jacobsson Gjörtler (M), Åsa Coenraads (M), Jesper Skalberg Karlsson (M) och Cecilie Tenfjord-Toftby (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3171 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 3 och avslår motion

2016/17:2450 av Anders Forsberg m.fl. (SD) yrkande 15.

Ställningstagande

Det är en allmän förvaltningsrättslig princip att en enskild har rätt till rättslig prövning av förvaltningsmyndighets beslut om den enskilde är berörd och det har gått honom eller henne emot. Sverige är sedan 2005 part till Århuskonventionen: konventionen om rätten till information från offentliga myndigheter, rätten att delta i beslutsprocesser och rätten till rättslig prövning i miljöfrågor. Vi står bakom Århuskonventionen, men samtidigt inser vi att demokratiskt fattade beslut som gäller till exempel licensjakt och skyddsjakt efter varg kan komma att fördröjas på grund av rättsliga prövningar och den talerätt som Århuskonventionen innebär. I dag krävs det att en miljöorganisation ska ha minst 100 medlemmar för att kunna använda sin talerätt. Det bör emellertid övervägas huruvida 100 medlemmar är ett lämpligt antal eller om medlemsantalet bör justeras upp för att på så sätt göra verktyget mer proportionerligt i förhållande till dess effekter. Organisationskraven för miljöorganisationers rätt att nyttja talerätten bör enligt vår mening därför ses över.

7. Talerätsfrågor, punkt 6 (SD)

av Martin Kinnunen (SD) och Runar Filper (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:2450 av Anders Forsberg m.fl. (SD) yrkande 15 och
avslår motion
2016/17:3171 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Sverige har anslutit sig till den s.k. Århuskonventionen som innehåller regler om att allmänheten ska få tillgång till miljöinformation, rätt att delta i större beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Enligt konventionen kan miljöorganisationer klassas som allmänhet. Högsta förvaltningsdomstolen har också slagit fast att en miljöorganisation som Naturskyddsföreningen har rätt att överklaga ett tillstånd om avverkning i fjällnära skog – det så kallade Änokfallet (2014) – med hänvisning till Århuskonventionen. Regeringen beslutade i november 2015 att göra en rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen och att i det sammanhanget bl.a. se över möjligheten för miljöorganisationer att begära rättslig prövning i miljöfrågor. Om det införs nya bestämmelser som medför möjlighet till överklaganden enligt skogsvårdslagen öppnar det för att normala skogsbruksåtgärder kan bli föremål för rättslig prövning. Detta i sig skulle öppna för juridisk aktivism från miljöorganisationer med den följd att rätten att bruka skogen kan begränsas. Sverigedemokraterna anser därför att miljöorganisationer inte ska ges möjlighet till rättslig prövning av beslut som rör normala skogsbruksåtgärder.

8. Samverkan mellan svensk forskning och näringslivet, punkt 7 (C, L)

av Kristina Yngwe (C) och Said Abdu (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:824 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 15.

Ställningstagande

Tack vare framgångsrik forskning kan vi i dag identifiera ämnen i lägre halter än tidigare, och vi har mycket mer kunskap. Det finns anledning att agera förebyggande genom forskning och utveckling och utifrån försiktighetsprincipen, i stället för att invänta potentiella effekter. Industrin efterfrågar alternativ till ämnen på EU:s kandidatlista, som innehåller potentiellt skadliga ämnen som ska utredas, men saknar ibland förutsättningarna för att själv bedriva de vetenskapliga studierna. Centerpartiet vill därför stärka både näringslivet och svensk forskning genom utvecklad samverkan.

9. Tillsynsavgifter för gruvverksamhet, punkt 8 (M)

av Jonas Jacobsson Gjørtler (M), Åsa Coenraads (M), Jesper Skalberg Karlsson (M) och Cecilie Tenfjord-Toftby (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3168 av Jonas Jacobsson Gjørtler m.fl. (M) yrkande 11.

Ställningstagande

Gruvnäringen betalar varje år provnings- och tillsynsavgifter. Under våren 2015 beslutade regeringen att höja avgifterna för tillsyn med 50 procent så att avgiften i större utsträckning ska täcka statens kostnader för provning och tillsyn. Det ska enligt regeringen ske successivt fram till 2018 så att gruvnäringen ska ha möjlighet att anpassa sig efter de ökade kostnaderna. Regeringen valde att höja avgiften för samtliga aktörer, oavsett storlek på gruvverksamheten. Riksrevisionen tar upp detta i sin granskning, då flera länsstyrelser har påpekat att gruvbolag enligt förordningen (1998:940) betalar en och samma avgift för anläggningen oavsett storlek. Riksrevisionen menar också att tillsynsavgifterna bör höjas. Moderaterna instämmer med Riksrevisionen och anser att storleken på verksamheten har betydelse såväl för omfattningen av de potentiella miljöriskerna som för behovet av och omfattningen av tillsynsverksamheten. En höjning av avgiften för tillsyn, oavsett storlek, slår mycket hårdare mot en liten verksamhet än mot en stor och reflekterar inte alltid de faktiska kostnaderna som tillsynen innebär. Vi anser därför att tillsynsavgifterna för gruvverksamhet ska vara differentierade, att hänsyn till gruvverksamhetens omfattning ska tas och att avgifterna totalt sett i större utsträckning måste täcka de faktiska kostnaderna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2016/17

2016/17:723 av Sofia Arkelsten och Cecilie Tenfjord-Toftby (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en reviderad och moderniserad miljöbalk och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:824 av Annie Lööf m.fl. (C):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla samarbetet mellan näringsliv och forskning och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hårda krav bör ställas på verksamheter som kan påverka miljön negativt, att tillståndprocesserna utformas så att de inte i onödan hindrar eller försenar investeringar som moderniserar verksamheter, skapar jobb och tillväxt och kan minska den samlade miljöpåverkan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:863 av Lars Hjälmered (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga införandet av en grön gräddfil för näringslivet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1053 av Annika Lillemets m.fl. (MP):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta inventera och se över hur gemensamma resurser (allmänningar) i Sverige skulle kunna förvaltas på ett långsiktigt hållbart och rättvist sätt och hur en eventuell avkastning av dessa skulle kunna fördelas på ett rättvist sätt och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1112 av Cecilie Tenfjord-Toftby och Christian Holm Barenfeld (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av att se över den sociala hållbarheten vid miljöprovningen när placeringen av vindkraft avgörs och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1736 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till åtgärder för att minska handläggningstiderna hos länsstyrelserna vid överprövning av kommunala beslut enligt miljöbalken och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1772 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kartering och inventering av djurliv som kan drabbas av vindkraftverken ska vara på plats vid den initiala ansökan om uppförande av vindkraftverk och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning av de ekonomiska konsekvenserna för fastighetsägare vid uppförande av vindkraftverk och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ersättning för förlorat värde på fastigheter vid uppförande av vindkraftverk och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvidga 19 kap. 3 § miljöbalken i syfte att möjliggöra en gemensam handläggning av samtliga aktuella frågor i ett torvärende, liksom frågan om att kunna samla alla aktuella tillstånds- och dispensfrågor hos miljöprövningsdelegationerna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:1803 av Karin Svensson Smith (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag till en distinkt definition av begreppet långsiktigt hållbar utveckling utifrån ett övergripande mål om att avvärja hot mot jordens livsuppehållande system och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1821 av Anders Forsberg m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda konsekvenserna av miljöorganisationers talerätt och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1984 av Staffan Danielsson och Daniel Bäckström (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över rätten att överklaga miljörelaterade myndighetsbeslut och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1986 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör komplettera förordningen om miljöledning i statliga myndigheter med uppdraget att vid lokalisering av nya kontor eller dylikt eftersträva god tillgänglighet med kollektivtrafik, cykel eller gång och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2445 av Runar Filper m.fl. (SD):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om miljöorganisationers talerätt i viltfrågor och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2450 av Anders Forsberg m.fl. (SD):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att miljöorganisationer inte ska kunna använda rättsliga möjligheter till att rättsligt pröva normala skogsbruksåtgärder och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2457 av Cassandra Sundin och Aron Emilsson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjliga åtgärder mot utbyggnad av vindkraft i fjällmiljöer och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2473 av Birger Lahti m.fl. (V):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheten till kommunalt veto mot vindkraft bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2554 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straff för allvarigare miljöbrott och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3167 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten att företag som vill göra miljöförbättrande åtgärder premieras i tillståndshanteringen och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3168 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten att vidta åtgärder för att

tillsynsavgifterna för gruvverksamhet ska vara differentierade så att hänsyn till gruvverksamhetens omfattning tas och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3171 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över organisationers minsta storlek för att ha talerätt i frågor om skydds- och licensjakt och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet under förslagspunkt 10

Motion	Motionärer	Yrkanden
10. Motioner som bereds förenklat		
2016/17:1053	Annika Lillemets m.fl. (MP)	2
2016/17:1112	Cecilie Tenfjord-Toftby och Christian Holm Barenfeld (båda M)	
2016/17:1772	Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD)	14, 16 och 17
2016/17:1821	Anders Forsberg m.fl. (SD)	4
2016/17:1984	Staffan Danielsson och Daniel Bäckström (båda C)	
2016/17:2445	Runar Filper m.fl. (SD)	17